

THE INFORMANT!

Steven Soderberghs klokkenluider ontmaskert zichzelf

De eenzame held die de waarheid zoekt in een oneerlijke wereld vol zelfbedrog vormt zowat de rode draad doorheen Steven Soderberghs oeuvre. Maar de maker van 'Erin Brockovich', 'Traffic', 'Ocean's Eleven' en 'Che' is even eclecticisch als tegendraads. Hij is een auteur zonder signatuur die vooral wil verrassen. Zo had THE INFORMANT! een paranoïde thriller over een klokkenluider kunnen worden. Maar zoals het uitroepteken in de titel en de baseline 'based on a tattle-tale' (verhaal van een kletskaus en/of klikspaan) verraden, gaf Soderbergh een andere draai aan het waargebeurde verhaal. Het werd een farce, een absurde komedie gedrenkt in tragiek.

JULIE DECABOOTER – IVO DE KOCK

Twintig jaar geleden won de toen 26-jarige Steven Soderbergh in Cannes de Gouden Palm met zijn debuut *Sex, Lies, and Videotape*. Dat leidde niet tot zelfgenoegzaamheid, Soderbergh bleef verbazen met eigenzinnige keuzes. Eerst met een artistieke (*Kafka*), een commerciële (*King of the Hill*) en een experimentele (*Gray's Anatomy*) film. Daarna door grote en kleine producties, commerciële en artistieke projecten af te wisselen. Na een flop (*Underneath*), een experiment (*Schizopolis*), een genre-oefening (*The Limey*) en een opdrachtfilm (*Out of Sight*) besloot hij om niet alleen sneller en vaker maar ook om instinctiever te werken. Dat leidde tot een eclecticisch oeuvre gebouwd op een dialectiek tussen traditie en experiment, entertainment en originaliteit. Soderbergh is zowel een commercieel vakman (*Erin Brockovich*, *Traffic*, *Ocean's Eleven*, *Twelve & Thirteen*) als een arthouse-auteur (*Solaris*, *The Good German*, *Che*) en een experimenteel filmer (*Full Frontal*, *Bubble*, *The Girlfriend Experience*). Hij is een filmmaker die koppig aan zijn artistieke

keuzes vasthoudt en onverschillig blijft wanneer critici het resultaat kunstmatig (*Solaris*), overgestileerd (*The Good German*), lichtvoetig (*Ocean's Eleven*, *Twelve & Thirteen*) of ondramatisch (*Che*) vinden. Technologie is voor hem een middel om films snel en goedkoop te blijven maken en te verdelen. In '09 draaide Soderbergh *The Girlfriend Experience* op digitale video en hanteerde hij voor THE INFORMANT! opnieuw de bij het *Che*-tweeluik gebruikte Red Cam, een camera die door zijn flexibiliteit het de acteurs mogelijk maakte om bij deze komedie in hun ritme te blijven.

Soderbergh stuit als *outsider-insider* op flink wat onbegrip. Het is voor velen een raadsel waarom hij *Ocean's Thirteen* of *Che* draait, en zeker waarom hij beiden wil maken. Het impressionistische *The Girlfriend Experience* lijkt, via portretten van mensen die zich constant verkopen, een 'één voor het systeem, één voor mezelf' metafoor aan te reiken. Maar Soderbergh ziet het anders. Vragen of THE INFORMANT!, die ernstige zaken luchtig behandelt, een synthesefilm is, ontlokt hem

"dit is een vaak gestelde vraag die voortvloeit uit het feit dat men van buitenaf naar binnen kijkt. Men vraagt zich af of ik films maak voor mezelf of voor iemand anders, of ik liever aan kleine dan aan grote films werk, of ik serieuze films boven luchtige verkies. Maar zo bekijk ik mijn beslissingen niet. Wanneer het idee voor een film me bevalt zijn de enige vragen die ik me stel verbonden met het oplossen van het probleem van die film. Ik zoek naar de beste vorm om een idee uit te drukken". Dat kan een gefragmenteerde Godardachtige structuur zijn voor *The Girlfriend Experience*, een studie van de relatie tussen seks, politiek en geld. "Voor THE INFORMANT!, met een protagonist wiens leugens veranderen in een labyrint, leek een komedie me gepaster om de situaties en zijn geestesgesteldheid uit te drukken," stelt Soderbergh, "ik wou mijn film onderscheiden van dramatische films over klokkenluiders door de ironie van de situatie uit te vergroten. Eens die keuze gemaakt viel alles snel op zijn plaats". Resultaat is een hilarische film in

de stijl van de Coen broers. Maar dan wel met een Soderbergh-twist: ambiguer en verontrustender dan *Burn After Reading*.

Soms is de waarheid absurd!

“7u30, ik nader de kantooringang. Ingang doorbroken”. Dixit de voice-over van Mark Whitacre. De verteller blijkt snel niet alleen onbetrouwbaar, zijn commentaar slaat bovendien zelden op wat we zien. Het is een *stream of consciousness*, een gedachtestroom die afwijkt van de contacten die de innerlijke monoloog op gang trokken. Als montagefanaat blijft Soderbergh zijn verhalen fragmenteren en deconstrueren. Zo legt hij een link tussen de werking van de menselijke geest en de functionering van cinema. Zijn personages – van de voyeur in *Sex, Lies, and Videotape* tot de revolutionair in *Che* – zijn vaak outsiders, eenzamen en

vervreemde individuen. Sociaal ogende maar relationeel gestoorde mensen. Net zoals Whitacre, een agro-industriële klokkenluider die zichzelf ziet als “een gewone kerel die *the right thing* doet” maar langzaam in een web van leugens en zelfbegoocheling verstrikt raakt, mijlenver weg van zijn medemensen. Het voor Archer Daniels Midland in Decatur, Illinois werkende kaderlid is een echte FBI-informant maar tegelijk ook een onwaarschijnlijk personage. Iemand wiens geest afdwaalt naar ‘diepzinnige’ trivialiteiten (de tijdswinst die tegelijk flossen en douchen kan opleveren) en die zichzelf ziet als een held (“Agent 0014, want ik ben tweemaal zo goed als James Bond”). De bal gaat aan het rollen wanneer hij fabrieksproblemen aan een Japanse afperser wijt en het FBI wordt ingeschakeld. De boosdoener verdwijnt mysterieus, maar aangespoord door zijn vrouw Ginger vertelt Mark FBI-agent Brian Shepherd dat zijn management in internationale prijsafspraken verwickeld is. Waarop hij op pad wordt gestuurd om bewijzen te verzamelen. Met een mix van enthousiasme, naïviteit en bravoure zet de enigmatische infiltrant door. Tot hij iedereen in zijn val meesleurt.

Door de financiële crisis met zijn verhalen van manipulatie en geldhonger oogt *THE INFORMANT!* actueel. Soderbergh geeft echter toe “dat wat mij interesseerde Marks personage was. Mocht hij in een ander milieu hebben gewerkt, en dus niet voor een multinational, dan zou iets van zijn karakter hoe dan ook naar boven zijn gekomen. Voor mij

is het veeleer een verhaal rond een man die *toeval*ig in deze wereld werkt”. Scenarist Scott Z. Burns vult aan dat “Whitacre al met psychologische problemen worstelde vooraleer hij tot over zijn oren in deze zaak betrokken raakt. Ook *mijn* interesse ging uit naar zijn personage – en wat er gebeurt wanneer je iemand met zulke *issues* dropt in zo’n omgeving met zo’n enquête en zo’n druk. Het verhaal vindt plaats in de vroege jaren 90. Maar het zegt veel dat je deze film eerder wanneer kan uitbrengen – twintig jaar eerder had je ook parallellen met corrupte bedrijven kunnen trekken”. Volgens Soderbergh was “dit het eerste project dat we begonnen te ontwikkelen toen George Clooney en ik in 2001 met onze onderneming Section Eight begonnen,” zegt Soderbergh, “doordat het lang aansleepte werd het ons laatste. Omdat de firma zo’n hechte bende vrienden was vond ik het toepasselijk dat George op de generiek stond, als een testament voor onze jaren samen”.

So there: een levensechte stripheld!

“Iedereen is het slachtoffer van bedrijfsmisdaad tegen de tijd dat hij zijn ontbijtgranen heeft verorberd”. Het traditionele openingsbordje dat het ‘waargebeurd verhaal’ aankondigt, eindigt met een dubbele waarschuwing. De makers kozen voor dramatisering en (“So there”) uitvergroting. “Ik geloofde niet dat het ontmoeten van de echte Mark Whitacre zou helpen om de film beter te ma-

FILMOGRAFIE STEVEN SODERBERGH

- 1991 KAFKA
- 1993 KING OF THE HILL
- 1995 UNDERNEATH
- 1996 GRAY'S ANATOMY
- 1996 SCHIZOPOLIS
- 1998 OUT OF SIGHT
- 1999 THE LIMEY
- 2000 ERIN BROCKOVICH
- 2000 TRAFFIC
- 2001 OCEAN'S ELEVEN
- 2002 FULL FRONTAL
- 2002 SOLARIS
- 2004 EQUILIBRIUM (segment EROS)
- 2004 OCEAN'S TWELVE
- 2005 BUBBLE
- 2006 THE GOOD GERMAN
- 2007 OCEAN'S THIRTEEN
- 2008 CHE: PART ONE – THE ARGENTINE
- 2008 CHE: PART TWO – GUERRILLA
- 2009 THE GIRLFRIEND EXPERIENCE
- 2009 THE INFORMANT!

ken,” benadrukt Soderbergh, “de reden waarom ik de echte mensen opzocht voor *Erin Brockovich* of research deed voor *Che* was dat ik feiten nodig had; ik moest weten wat er op bepaalde data gebeurd was en met wie. Die informatie had ik hier niet nodig omdat het boek al heel gedetailleerd was en ik bovendien wou dat de film accuraat was maar niet realistisch”. Soderbergh wou “een subjectieve film maken, een soort koortsdroom van Mark”. Voor Burns was het daarom “belangrijk om afstand tot zijn echte leven in te bouwen”. Volgens de scenarist kreeg hij van Soderbergh “vrij spel om zijn innerlijke landschap te beschrijven – wat Mark dacht terwijl hij allerlei dingen uitvat. Hij heeft zo’n vertekende relatie met ‘de waarheid’ dat het echt simpel was om van alles te verzinnen”. “Ik wou geen scènes in de film die in de werkelijkheid niet hadden plaatsgevonden maar tegelijk zei ik aan Scott dat hij de versie van deze film moest schrijven die hij alleen kon schrijven,” aldus Soderbergh, “de voice-over was een middel voor hem om zijn interpretatie te introduceren. Marks innerlijke monoloog door het verhaal weven was een briljant idee dat toeliet om mondjesmaat informatie te verschaffen én weer te geven wat er zich in de geest van het hoofdpersonage afspeelt”. “Paranoïde is hoe mensen je omschrijven wanneer ze van je willen profiteren,” aldus Whitacre, “dat las ik in een vliegtuigmagazine”. Onbewust voel je als kijker dat er iets schort aan deze hyperkinetische figuur. Maar tegelijk maakt Matt Damon hem alledaags en betrouwbaar. Het is deze met *suspension of disbelief* verbonden gespletenheid die THE INFORMANT! zo’n fascinerend spel van illusie en spektakel maakt. “Het was alsof ik twee mensen was,” zei de echte Whitacre, “ik veronderstel dat ze daarom Damon kozen, hij speelt vaak rollen met psychologische intensiteit. In *The Bourne Identity* weet hij zelfs niet wie hij is”. Soderbergh castte de acteur “omdat Whitacre zo’n typisch Amerikaanse, optimistische houding heeft. Hij was iemand die door iedereen – ook door zijn collega’s – als innemend werd beschouwd”. Net zoals Damon. “Toen ik met *Oceans Eleven* voor het eerst met hem samenwerkte zag ik dat hij een heel ruim acteerbereik heeft,” aldus Soderbergh, “hij reageerde enthousiast toen ik hem eind ‘01 *The Informant* (*A True Story*) gaf. Wanneer je als acteur geluk hebt kan je in je carrière vijf à zes rollen spelen die

je toelaten jezelf te transformeren. Matt begreep dat Whitacre die kans bood. Hij is er uitermate geschikt voor omdat hij een inherente geloofwaardigheid bezit, door zijn *nice young man*-uitstraling geloof je het ‘dat was het, ik heb alles verteld’ van zijn personage”. Volgens Damon is “mijn personage altijd een reactie op het script. Ditmaal hadden we een geweldig script – en dat zeven jaar voor de shoot. Het is niet echt veranderd; we verfijnden het tot de perfectie zodat de productieperiode zelf kort kon zijn: circa 30 dagen! Werken met Steven gebeurt altijd op het allerhoogste niveau. Hij ‘cut’ de film in zijn hoofd, ‘in camera’. Hij is regisseur, bedient de camera, monteert, etc. Hij werkt al een eeuwigheid samen met producent Gregory Jacobs; ze hebben een bewonderenswaardige *shorthand*. Ik

werkte met vele regisseurs en dat heb ik nog niet eerder gezien – of misschien bij Eastwood. Als acteur is dat pure pret. Je hebt te allen tijde ook een helder idee van de film. Dat is belangrijk wanneer het doelwit klein is. Qua toon is THE INFORMANT! specifiek; iedereen moest weten wat hij aan het maken was”.

Welkom in Soderberghs happy place!

“Er zou een programma gemaakt moeten worden over een kerel die op een dag naar huis belt en zichzelf aan de lijn krijgt. Hij is op een of andere manier in twee gedeeld”. THE INFORMANT! heeft iets van een stripversie van een *Twilight Zone*-aflevering waar de vertrouwde werkelijkheid

plotseling in een parallelle realiteit omslaat. Met een gigantisch huis-annex-paardenstal in een grote vlakke langs een lege baan als illustratie voor het *larger than life*-gehalte van deze informant die zichzelf ontmaskert (er vallen tot verbijstering van de FBI-ers alsmear nieuwe lijken uit de kast), maar doorgaat alsof nieuwe inzichten niets veranderen. Soderbergh besloot de tocht door een gestoorde geest visueel te onderstrepen door het jaren 90-verhaal over te zetten naar eind jaren 60, begin jaren 70 en te kiezen voor een bijhorende stijl. "Als Amerikaanse regisseur werk ik aan een film die gemaakt werd tussen 1966 en '76," stelt de regisseur, "that's my happy place, daar voel ik me goed en gelukkig". De pianodeuntjes van Marvin Hamlisch, de gebleekte geelgetinte kleuren en de fuchsia tussentitels dompelen ons onder in zijn voorkeurtijdperk. De overstilering creëert vervreemding; realistische personages bevolken een onwerkelijke droomwereld. Thrillerconventies worden doorbroken door de mentale striptease van een pathologische leugenaar die denkt zijn universum te kunnen regisseren. Waarbij betrokkenen herleid worden tot figuren die zich verkijken op de onschuld van deze bedrieger (die handtekeningen vervalst en geld verduistert). Op enkele slapstickmomenten na (de manier waarop Whitacre het beeldbewijs ensceneert) ontbreken de klassieke komische

momenten, maar Soderbergh laat de kijker glimlachen door laagje na laagje van Whitacre's persoonlijkheid te pellen. Ondanks de stripstijl blijft de protagonist een mens van vlees en bloed. Wanneer hij zich in zijn leugens verslikt, zorgt de tragiek ervoor dat zijn 'dwaasheid' ons raakt. Mede doordat Soderbergh zijn hoofdpersonage niet ridiculiseert. Whitacre is ook zowat het alter ego van een cineast die, met zijn snelle werkwijze en constante transformatie, eveneens aan een vlucht voorwaarts bezig lijkt. Een beweging die verbonden is met zijn ambivalente, liefde-haat relatie met de klassieke narratieve Hollywood-cinema.

In zijn streven echtheid te creëren binnen een artificieel kader castte Soderbergh minder bekende acteurs. "Aangezien we Matt zo totaal transformeerden – tot het punt dat hij onherkenbaar werd – was het belangrijk om hem te omringen met mensen die er niet uitzagen als acteurs, die niet noodzakelijk gekend waren bij het publiek," aldus de regisseur, "zo konden we een naadloze impressie creëren wanneer Matts personage samen met dat van alle anderen op het scherm te zien was". Die authenticiteit is verbonden met Soderberghs weigering om zijn hoofdpersonage moreel te veroordelen. Ook al ziet hij Whitacre niet als iemand die, zoals Erin Brockovich, strijdt tegen de misbruiken van de industrie. "Als er

al een kruistocht als rode draad door mijn werk loopt," zegt de cineast, "dan is het mijn wens om wetten die verbonden zijn met onze fantasie van hoe mensen zich gedragen te laten schrappen en te vervangen door wetten die weergeven hoe mensen werkelijk zijn. Ik zie veel te veel wilde verbeelding in de manier waarop wordt omschreven hoe mensen zijn en zich gedragen en volgens mij is dat een belangrijke hinderpaal voor de wereldvrede". Dat Whitacre tegen iedereen – zichzelf inclusief – liegt, vindt Soderbergh niet zo schandelijk. Meer nog, leugens vervullen een functie: "Liegen is belangrijk en noodzakelijk. Alles wat je denkt constant waarachtig uitdrukken? We zouden elkaar vermoorden! Wanneer je zegt dat elke leugen moet worden geëlimineerd dan versta je de mens niet". Bovendien, "om een leugen te doen slagen heb je twee mensen nodig: de leugenaar en iemand die het gelooft. Ik ben nooit verrast dat iemand in een machtspositie leugens verkoopt want zo behoud je macht. Het is normaal dat politici ons beliegen. Ik verwacht het én verlang het wellicht ook – altijd de waarheid horen over wat er gaande is wil ik niet. Maar in THE INFORMANT! heb je de FBI-agenten die zoveel tekens dat er iets loos is gewoon negeren. Op den duur weet niemand nog waarom Mark Whitacre zo belangrijk is geworden! Een personage vraagt op een gegeven moment wat 'het verhaal' van Mark is, want hij verdient 300.000 dollar per jaar en werkte z'n weg omhoog in het bedrijf. Waarom werd hij informant? Niemand weet het. Dát is intrigerend". Volgens Matt Damon weet zijn personage "er zich altijd uit te kletsen, al is hij soms even beduusd. Hij gaat dóór tot iemand schreeuwt: 'Stop!'. Het ultieme moment is dat waarop zijn innerlijke monoloog samenvalt met wat hij echt zegt, een kritiek moment wanneer hij wordt geconfronteerd met FBI-er Shepard. Dat is het dichtste dat de camera tot mij kon komen. Steven wist dat de close-up daar heel belangrijk was. Hij bouwde alles rond dat ene punt op; het ogenblik waarop de vent wordt gevat". Een emotionele *freeze frame* waarna de beweging herneemt en de realiteit overneemt. De stripheld leidt volgens slotteksten na zijn gevangenisverblijf opnieuw een 'normaal' bestaan. Maar het uitroepteken werd een vraagteken. Hoe echt is hij? Waar ligt de waarheid? Kan verbeelding de werkelijkheid redden? ✕

CITATEN PERSCONFERENTIES MOSTRA VENEZIA & FESTIVAL DE DEAUVILLE – 7 & 9 SEPTEMBER 2009

komedie / reg. Steven Soderbergh / sce. Scott Z. Burns naar Kurt Eichenwald / fot. Peter Andrews / mon. Stephen Mirrione / muz. Marvin Hamlisch / act. Matt Damon (Mark Whitacre), Lucas Carroll (Alexander Whitacre), Scott Bakula (Brian Shepard), Joel McHale (Bob Herndon), Melanie Lynskey (Ginger Whitacre), Rick Overton (Terry Wilson), Clancy Brown (Aubrey Daniel), Tony Hale (James Epstein) / pro. Gregory Jacobs & Jennifer Fox / USA / 2009 / 108' / dis. Fox

> RELEASE 18 NOVEMBER